
Estudis

El desplaçament accentual cap als pronoms enclítics en mallorquí

MARGALIDA RAMON SITJAR

IES Son Pacs

ramon.margalida@gmail.com

Resum: L'article analitza el desplaçament accentual cap als pronoms enclítics en mallorquí i la interacció amb altres fenòmens lingüístics, com són el pas de la vocal neutra tònica [ə] a *e* oberta [ɛ], la reducció vocàlica posterior i el manteniment de l'ordre medieval en la combinació dels pronoms febles.

Paraules clau: desplaçament accentual, pronoms febles, enclítics, mallorquí.

Accentual displacement of enclitic pronouns in Majorcan

Abstract: The article analyses Majorcan enclitic pronouns' accentual displacement and the interaction with other linguistic phenomena, such as the transition of stressed mid-central vowel [ə] to mid-front vowel [ɛ], front vowel reduction and the medieval order maintenance in weak pronouns combination.

Keywords: accentual displacement, weak pronouns, enclitics, Majorcan.

1. Introducció

1.1. Objecte d'estudi i objectiu

«El balear és probablement el dialecte més diferenciat dins el mosaic lingüístic català» (Veny 1993 [1978], p. 73). Aquestes són les paraules amb què Joan Veny inicià el capítol dedicat a l'estudi del dialecte balear, dins la seva famosa obra *Els parlars catalans*. En efecte, el balear, a causa de l'aïllament geogràfic, es caracteritza per conservar arcaïsmes de la llengua medieval i, alhora, per innovar i haver generat diferents processos lingüístics que el converteixen en un dialecte singular.

L'objectiu d'aquest estudi és analitzar un fenomen lingüístic propi de l'evolució del mallorquí i del menorquí (tot i que ens centrem en el primer) que afecta alhora sintaxi, morfologia, fonologia i fonètica, i que, per tant, contribueix a augmentar la distància respecte dels altres dialectes.¹ Es tracta del desplaçament de l'accent cap als pronoms posposats al verb (enclítics), procés també actiu en septentrional, només en la combinació amb imperatiu, ja que és l'única en què el pronom va posposat al verb.

1. Són diversos els autors que han tractat aquest fenomen, com Alcover (1916), Moll (1934, 1991 [1952], 1975 [1952], 1975 [1968] i 1990 [1980]), Badia i Margarit (1981 [1951]), Coromines (1974 [1971]), Veny (1993 [1978]), Recasens (1998), Colomina (1999 i 2008 [2002]), Bibiloni (2010), Veny i Massanell (2015) i Torres-Tamarit i Pons-Moll (2019).

Així doncs, el que haurien de ser pronoms febles passen a pronunciar-se com a tòpics, atès que absorbeixen la força de l'accent que a la resta dels dialectes recau sobre la forma verbal: per exemple, [ənáři] esdevé [ənəři] i [mírələ], [mírə́lə]. En cas que la combinació sigui un verb en mode imperatiu seguit d'un pronom que queda reduït a una semivocal o a una consonant, l'accent es col·loca a la vocal temàtica del verb per influència del pronom ([mírə́l] passa a [mírə́l]). Aquest desplaçament provoca que els imperatius de la segona i tercera conjugacions canviïn: [kúzmə] esdevé [kozím].

1.2. Metodologia

Per estudiar aquest fenomen, hem dut a terme enquestes lingüístiques a parlants nadius mallorquins. La recollida de dades s'ha fet mitjançant entrevistes a vint-i-set persones de tres poblacions diferents: Lloseta, Inca i Sóller. S'han enquestat nou informants de cada poble, tres per cada una de les franges d'edat, que hem situat en els 20-30, 45-55 i 70-80 anys. Com que el fenomen estudiat és general a totes les poblacions de l'illa, les raons d'elegir aquests pobles es deuen a les particularitats de cadascun: Lloseta com a poble on s'articula la *e* oberta en posició tònica en comptes de la neutra tònica, general a pràcticament la resta de Mallorca; Inca com a ciutat sense particularitats específiques per a l'àmbit que ens ocupa i que reflecteix, per tant, com és el fenomen a la majoria de pobles de l'illa; i Sóller com a única població mallorquina on es du a terme la reducció vocàlica posterior.

Els clítics es poden posposar al verb en tres casos: rere infinitiu, gerundi i imperatiu. Per facilitar la recollida de dades, hem decidit decantar-nos per la construcció d'imperatiu singular seguit de pronom. Les estructures en què l'infinitiu o el gerundi apareixen seguits de pronom són molt més fàcils de capgirar: aleshores tenim un proclític. És a dir, l'oració *vaig a veure-la* es pot expressar amb el pronom anteposat: *la vaig a veure*. Així mateix, *ha estat ajudant-lo* es pot convertir molt fàcilment en *l'ha estat ajudant*. En canvi, en la construcció d'imperatiu i clític, aquest només pot ser enclític: *avisa'l* (**l'avisa* amb sentit d'imperatiu).

El mètode per obtenir les respostes ha estat un qüestionari amb tres possibilitats d'elicitació: la pregunta dirigida, la compleció de frases i la traducció del castellà al català, en aquest ordre si amb les opcions anteriors no s'aconseguia la construcció prevista. A tall d'exemple, presentem les tres opcions per a l'elicitació de *canvia't*:

Pregunta dirigida: «ja és hora de partir i no t'agrada com va vestit es teu fill. Li ordenes que se canviï de roba».

Compleció de frases: «No m'agrada gens com vas vestit, així que t'ho deman per favor: _____ de roba. (canviar)».

Traducció: *cámbiate de ropa*.

2. Anàlisi i descripció de les dades

2.1. Anàlisi i descripció de les formes simples

Per a l'obtenció de dades, sempre hem combinat els clítics amb un imperatiu singular de la primera conjugació, acabat en vocal i pla, i amb un de la segona o tercera, acabat en consonant i agut. Per tant, trobem cada pronom enquestat dues vegades, per tal de veure si la forma varia quan va posposat a una vocal (en estàndard central trobem la forma reduïda i semivocàlica) o en recolzar-se sobre un verb acabat en consonant (esperaríem la forma plena).

No obstant això, els clítics que *a priori* hem considerat conflictius per la possible diversitat de formes que podrien presentar, els hem enquestat més vegades. És el cas de *lo* (tres elicitacions), *los* acusatiu (quatre elicitacions) i *los* datiu (quatre elicitacions). Així mateix, cal dir que hem exclòs el pronom reflexiu *se* per dues raons: en primer lloc, perquè a Mallorca el tractament de cortesia que generalment s'utilitza és el de *vós*, per la qual cosa s'obtidria una construcció del tipus *cobriu-vos*, que ja aconseguim en enquestar el pronom feble de segona persona plural; i en segon lloc, perquè en cas d'emprar el tractament de *vostè*, el pronom es col·loca davant de l'imperatiu, de manera que esdevé un proclític: *se cobresca* (Veny i Massanell 2015, p. 197). Per tant, en mallorquí en cap cas tindriem el pronom *se* en posició enclítica seguint un imperatiu. Com que el pronom de segona persona plural, de què tot just hem parlat, només pot acompanyar un verb en la mateixa persona, acabat en totes les conjugacions en [w], només l'hem enquestat una vegada.

Per analitzar les dades, partim de les combinacions més senzilles i acabem amb aquelles que els informants han realitzat de maneres més diferents.

2.1.1. El pronom *hi*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Pensa-hi	[pənsəj]	Tots els informants d'Inca i Sóller	Totes
	[pənséj]	Tots els informants de Lloseta	Totes
Ves-hi	[vezi]	Tots els informants	Totes

El pronom adverbial *hi* l'hem combinat amb *pensa* i *ves*. L'ordre d'actuació dels processos és el següent: [pənsəj] > [pənséj] (> [pənséj]); [vézi] > [vezi].² En la combinació

2. L'ordre en l'aplicació dels processos, tal com explica Melchor (1996) per al rossellonès, és el següent: inicialment s'haurien produït les neutralitzacions de les vocals àtones en oriental (primer la que afecta el vocalisme anterior i després la del posterior), a continuació el desplaçament accentual, i finalment l'obertura

amb *pensa* trobem el clític amb caràcter gradual que s'uneix a la vocal precedent i forma diftong. Aleshores l'accent es desplaça cap a l'última síl·laba de la combinació i, com que el pronom en aquest cas no és una vocal (sinó una semivocal), la força de veu se situa sobre la vocal temàtica,³ que es converteix en el nucli de la síl·laba tònica. En el cas de [pənsəj], aquesta vocal és neutra: el que succeeix és que ha reduït perquè estava en una posició àtona, rep l'accent i esdevé una neutra tònica. En canvi, en el segon cas, [pənsəj], trobem una *e* oberta: aquesta producció correspon als informants de Lloseta, poble on la neutra tònica va desaparèixer per confluència amb la *e* oberta. D'altra banda, en el cas de [vezj] l'explicació és més senzilla: el clític, com que va darrere una consonant, presenta caràcter vocàlic, per la qual cosa pot convertir-se en un pronom accentuat.

2.1.2. El pronom *te*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Canvia't	[kənvjət]	Tots els informants d'Inca i Sóller	Totes
	[kənvjət]	Tots els informants de Lloseta	Totes
Adorm-te	[dormít]	Tots els informants d'Inca	Totes
		1 informant de Lloseta	Jove
	[durmít]	8 informants de Lloseta	Totes
		Tots els informants de Sóller	Totes

En el primer cas, [kənvjət], el clític s'adjunta a un verb acabat en vocal, per la qual cosa adopta la forma reduïda i es converteix en la coda sil·làbica. Aleshores l'accent es mou cap a l'última vocal possible, que és la vocal temàtica del verb, que es convertirà en neutra tònica a la major part de l'illa i en *e* oberta a les poblacions de Lloseta, Binissalem i Alaró ([kənvjət]).

En les respostes de la segona combinació, *adorm-te*, veiem que a l'imperatiu, acabat en consonant, s'hi afegeix la vocal temàtica pròpia de la tercera conjugació (*i*), de manera que el verb acaba en vocal i el pronom queda reduït a una consonant. Aleshores l'accent se situa sobre aquesta vocal temàtica. Per tant, deixem de tenir el context de

de la vocal neutra tònica en /ɛ/ en aquells llocs on s'origini, com Binissalem, Lloseta i Alaró en el cas de Mallorca. Aquest ordre cronològic explicaria per què a Sóller una [o] superficialment tònica s'hauria neutralitzat en [u], si la reducció només actua amb les vocals àtones; o per què en els pobles mallorquins citats es pronuncia [mɪrəlɛ], si fonològicament la vocal del pronom és una /a/.

3. Tractem aquesta vocal com a temàtica tenint en compte que ho era històricament, encara que avui en dia habitualment aquesta etiqueta es reservi a aquelles que són tòniques. Ho fem perquè també considerem com a tals les que apareixen en els imperatius de segona i tercera conjugacions, i per ser coherents amb l'orientació històrica i interdialectal del nostre estudi.

verb acabat en consonant seguit de pronom, per la qual cosa el clític no adopta la forma plena, sinó la reduïda. Com ja apuntà Moll (1990 [1980], p. 76-77) ens trobem davant una «vertadera revolució morfosintàctica»: la forma imperativa de segona persona singular presenta dues formes diferents en els verbs de la segona i tercera conjugacions. En combinació amb un pronom feble, en mallorquí, per norma general, no hi haurà un imperatiu acabat en consonant: si hi acaba (cas dels imperatius de la segona i tercera conjugacions, com *empeny* i *adorm*), s'afegeix la vocal temàtica (*e* i *i* respectivament) entre l'imperatiu i el pronom (per exemple, *empeny-la* esdevé [əmpəɲələ] i *adorm-la* [əðormilə]).

2.1.3. El pronom *li*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Canta-li	[kəntəli]	Tots els informants de tots els pobles	Totes
Promet-li	[promətəli]	6 informants d'Inca	Adults i vells
		Tots els informants de Lloseta	Totes
	[prumətəli]	Tots els informants de Sóller	Totes
	[proməlli]	3 informants d'Inca	Joves
	[pruməlli]	1 informant de Sóller	Jove

La combinació de *canta* amb el pronom *li* ha generat, com era d'esperar, una resposta unitària, que respon a la unió de l'imperatiu amb el pronom. Un cop formada aquesta seqüència, l'accent s'ha desplaçat sobre el clític.

En la construcció *promet-li*, però, s'observen més diferències: les dues primeres formes es justifiquen amb la mateixa explicació que acabem de donar, amb l'observació que entre la forma d'imperatiu acabada en consonant i el pronom s'ha afegit una vocal neutra. És el mateix que hem trobat anteriorment a §2.1.2 amb la seqüència [ðormít]: aquesta [ə] és la vocal temàtica de la segona conjugació. Fonològicament, com explicà Fabra (1906), ja que deriva d'una E tancada del llatí no vulgar, és una /ə/ per als parlants que tenen un vocalisme tònic de vuit fonemes i una /ɛ/ per als que el tenen de set. Aleshores el clític s'adjunta a aquesta forma i l'accent s'hi trasllada. La pronúncia de l'arrel verbal amb [u] es deu a l'actuació de la reducció vocàlica posterior a Sóller. En canvi, en la producció [proməlli], donada pels joves d'Inca, no s'ha introduït la vocal temàtica de què parlàvem just ara: el pronom simplement s'ha unit a l'imperatiu, amb el corresponent desplaçament accentual.⁴ És un fet curiós atès que, com hem dit,

4. Observem aquesta tendència sobretot entre els joves d'Inca en gairebé totes les combinacions.

generalment s'introdueix la vocal temàtica. A més, s'ha produït un canvi fonètic: la consonant [t], implosiva, passa a realitzar-se com la consonant explosiva [l], de manera que la dental assimila la sonoritat i el punt d'articulació de la consonant següent, i en resulta una geminada. L'última resposta, [prumólli], que solament ha estat pronunciada per un únic informant de Sóller, tampoc no presenta la vocal temàtica ni el desplaçament accentual cap al pronom. Aquesta producció és, possiblement, una interferència de l'estàndard, ja que només ha sorgit en un únic informant i, a més, ell mateix va fer notar que tant podria col·locar la força de veu sobre l'arrel verbal com sobre el pronom.

2.1.4. El pronom *me*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Canta'm	[kəntám]	Tots els informants d'Inca i Sóller	Totes
	[kəntém]	Tots els informants de Lloseta	Totes
Promet-me	[promótám]	6 informants d'Inca	Adults i vells
	[promótém]	Tots els informants de Lloseta	Totes
	[prumótám]	Tots els informants de Sóller	Totes
	[promám̃]	3 informants d'Inca	Joves
	[prumám̃]	1 informant de Sóller	Jove

En la combinació *canta'm*, com que el clíctic pot unir-se a la vocal final del verb, presenta la forma reduïda *m*. L'accent, en el moment de desplaçar-se, se situa sobre l'última vocal possible, que es pronuncia generalment neutra, i oberta en el cas de Lloseta.

Amb l'imperatiu *promet*, que acaba en consonant, advertim diferents formes: les tres primeres s'expliquen a partir de la unió de l'imperatiu, la vocal temàtica de la segona conjugació i la forma reduïda del pronom. En canvi, en les dues últimes combinacions no observem inserció de la vocal temàtica, per la qual cosa el clíctic no té vocal sobre la qual recolzar-se i presenta la forma plena (*me*). Així mateix, l'assimilació consonàntica entre la [t] i la [m] l'advertim en ambdues seqüències. La principal divergència, però, rau en la ubicació de l'accent. En [promám̃] el trobem sobre el pronom, mentre que en [prumám̃] no s'ha produït el desplaçament i se situa sobre l'arrel verbal. Tal com passava amb [prumólli] a §2.1.3, tan sols un únic informant jove solleric (no el mateix) ha emès aquesta combinació i ha remarcat que tant podria dir [prumám̃] com [promótám]. Deduïm, doncs, que es tracta d'una producció interferida.

2.1.5. El pronom *mos*⁵

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Avisa'ns	[əvizəməs]	Tots els informants d'Inca i Lloseta	Totes
	[əvizəməs]	Tots els informants de Sóller	Totes
Empeny-nos	[əmpəɲəməs]	8 informants d'Inca	Totes
		Tots els informants de Lloseta	Totes
	[əmpəɲəməs]	8 informants de Sóller	Totes
	[əmpəɲməs]	1 informant d'Inca	Jove
	[əmpəɲməs]	2 informants de Sóller	Joves

La combinació *avisa'ns* ha generat dues respostes, en què trobem la combinació de l'imperatiu amb la forma plena del pronom, i l'accent, com és habitual, s'ha traslladat. A Sóller (segona resposta) ens podria estranyar que el clític presentés una *u*, en comptes de la *o*: l'explicació és que la vocal s'ha reduït abans del desplaçament, motiu pel qual rep l'accent ja convertida en una *u*.⁶ L'ordre dels passos seria el següent: [əvizəmos] > [əvizəmus] > [əvizəməs].

Quant a les combinacions amb el verb *empeny*, a les dues primeres respostes localitzem l'imperatiu seguit de la vocal temàtica, el pronom en forma plena i el desplaçament accentual. En canvi, a [əmpəɲməs] i [əmpəɲməs] no s'ha inserit la vocal temàtica: en el primer cas hi ha el trasllat de l'accent, mentre que en el segon, no. L'explicació podria ser, altre cop, una producció interferida per l'estàndard. El contacte entre la nasal palatal [ɲ] i la nasal bilabial [m] genera que la palatalitat se segregui en forma de iod. Posteriorment es produeix una assimilació del punt d'articulació de les consonants i acabem tenint la nasal bilabial geminada.

2.1.6. El pronom *vos*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Serviu-vos	[sərviwvós]	8 informants d'Inca	Totes
		8 informants de Lloseta	Totes

5. *Mos* és la variant actual de la forma clàssica del pronom *nos* a causa d'un procés d'analogia (Veny i Massanell 2015, p. 195).

6. Cf. nota 2.

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Serviu-vos	[sərvivvós]	1 informant d'Inca	Vell
		1 informant de Lloseta	Vell
	[sərvivvús]	6 informants de Sóller	Totes
	[sərvívús]	1 informant de Sóller	Vell
	[sərvívvus]	3 informants de Sóller	Joves i adult

Les dues primeres respostes presenten la morfologia que esperaríem: l'imperatiu seguit del pronom en forma plena accentuat.⁷ L'única diferència és fonètica: en el segon cas, la [w] s'ha assimilada a la consonant següent [v]. El tercer i quart casos, produccions de Sóller com es reconeix per la [u] del clític, s'expliquen pel mateix que acabem de dir. Finalment, a la forma [sərvívvus] no hi ha hagut desplaçament de la força de veu. Aquesta realització és atribuïble, probablement, a una altra interferència de l'estàndard: dos d'aquests tres informants, de la franja d'edat dels joves, també presenten vacil·lació del desplaçament accentual en altres combinacions. L'altre informant, de mitjana edat, ha desplaçat l'accent en totes les altres respostes: aquest és l'únic cas en què no ho ha fet.

2.1.7. El pronom *ne*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Pensa'n	[pənsón]	Tots els informants d'Inca i Sóller	Totes
	[pənsén]	Tots els informants de Lloseta	Totes
Empeny-ne	[əmpəjən]	8 informants d'Inca	Totes
		8 informants de Sóller	Totes
	[əmpəjén]	8 informants de Lloseta	Totes
	[əmpəjnə]	1 informant d'Inca	Jove
		1 informant de Sóller	Jove
	[əmpəjné]	1 informant de Lloseta	Jove
[əmpəjnə]	1 informant de Sóller	Jove	

Les combinacions amb l'imperatiu acabat en vocal són les esperables: el clític es repenja a la vocal final del verb i apareix en la forma reduïda. Aleshores l'accent se

7. Amb els imperatius plurals sempre trobem els clítics en la forma plena, ja que el verb acaba en un element no vocàlic i el pronom no s'hi pot recolzar.

situa sobre l'última vocal possible, que és una vocal neutra a la major part del mallorquí i una *e* oberta als pobles on no hi ha aquest fonema tònic (Lloseta en el nostre cas).

En canvi, amb l'imperatiu de la segona conjugació observem més varietat. Les dues primeres respostes són les habituals: el verb seguit de vocal temàtica accentuada i clític reduït. Ara bé, [əmpəjnə] i [əmpəjné] no presenten la vocal temàtica, raó per la qual el clític apareix en la forma plena, ja que sinó la seqüència no es podria sil·labificar. En aquest cas, l'accent sí que pot anar sobre la vocal del pronom (neutra o *e* oberta segons el poble). El contacte entre la nasal palatal [ɲ] i la nasal alveolar [n] fa que la palatalitat aparegui en forma de iod i a continuació es produeixi una fusió de les dues nasals. Finalment, en l'última resposta trobem també aquest canvi consonàntic, però l'accent no se situa sobre el pronom: l'informant que va produir aquesta seqüència va afirmar que també podria col·locar la força de veu sobre el clític.

2.1.8. El pronom *ho*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Puja-ho	[puʒəw]	Tots els informants d'Inca i Sóller	Totes
	[puʒéw]	6 informants de Lloseta	Totes
	[puʒél]	3 informants de Lloseta	Adult i vells
Promet-ho	[promətəw]	Tots els informants d'Inca	Totes
	[promətéw]	8 informants de Lloseta	Totes
	[prumətəw]	Tots els informants de Sóller	Totes
	[promətél]	1 informant de Lloseta	Adult

En les dues combinacions, el clític forma diftong amb la vocal temàtica, ja present en l'imperatiu de la primera conjugació i inserida per rebre el clític en el de la segona. Per aquest motiu, el pronom apareix en la forma gradual i l'accent se situa sobre l'última vocal possible: la temàtica. La resta són diferències fonètiques: inexistència de la neutra tònica, reducció vocàlica posterior i una possible ultracorrecció ([l] en comptes de [w]).

2.1.9. El pronom *lo*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Avisa'l	[əvizəl]	Tots els informants d'Inca i Sóller	Totes
	[əvizél]	Tots els informants de Lloseta	Totes

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Puja'l	[puʒə́l]	8 informants d'Inca	Totes
		8 informants de Sóller	Totes
	[puʒé́l]	Tots els informants de Lloseta	Totes
	[puʒə́w]	1 informant d'Inca	Adult
Serveix-lo	[sərví́l]	8 informants d'Inca	Totes
		8 informants de Lloseta	Totes
		8 informants de Sóller	Totes
	[sərviló́]	1 informant de Lloseta	Vell
	[sərvilú́]	1 informant de Sóller	Adult
	[sərvíw]	1 informant d'Inca	Adult
2 informants de Sóller		Adult i vell	

En el cas de les quatre primeres respostes, observem l'imperatiu seguit del pronom en forma reduïda i el corresponent desplaçament de l'accent. A la resposta [puʒə́w], tal com ocorre amb [sərvíw], aquesta *vau* (en comptes de la *ela*) pot aparèixer per dos motius: realització de la lateral tan velar que acaba semivocalitzant-se o substitució del pronom *lo* per *ho*. Aquest últim cas es podria haver generat precisament per l'alta velaritat de la lateral, fet que hauria ocasionat que els informants reinterpretenessin la semivocal com el pronom neutre. La combinació amb el clíctic substituït funciona com la del pronom neutre: la [w] s'adjunta a la vocal temàtica de l'imperatiu, on es trasllada l'accent.

En les combinacions amb el verb *servir*, la més habitual ha estat [sərví́l], la qual difereix força de la forma estàndard *serveix-lo*. Els imperatius de la conjugació IIIa no porten mai l'increment incoatiu quan van seguits de pronom *i*, com en les altres conjugacions, hi podem identificar la vocal temàtica, en aquest cas *i*, que passa a ser tònica pel desplaçament accentual, en cas que el clíctic pugui presentar la forma reduïda o gradual. En els casos de [sərviló́] i [sərvilú́] l'explicació és la mateixa: l'única diferència és que el pronom apareix en la forma plena (no és l'habitual) *i*, per tant, l'accent s'hi trasllada.

2.1.10. El pronom *la*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Canta-la	[kəntə́lə]	Tots els informants d'Inca	Totes
		5 informants de Sóller	Totes
	[kəntə́lé]	Tots els informants de Lloseta	Totes
	[kəntə́lə]	5 informants de Sóller	Totes

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Adorm-la	[dɔrmilə́]	Tots els informants d'Inca	Totes
	[dɔrmilé]	Tots els informants de Lloseta	Totes
	[dɔrmilə́]	3 informants de Sóller	Totes
	[dɔrmilə]	6 informants de Sóller	Totes

Totes les respostes s'expliquen per la unió de l'imperatiu amb el pronom i el trasllat de l'accent. Els casos de [kəntə́lə] i [dɔrmilə], però, ens poden sorprendre, ja que no presenten la força de veu ni sobre l'enclític ni sobre l'arrel verbal, sinó a la penúltima síl·laba. Mossèn Antoni M. Alcover (1916, p. 27) ja recollia exemples d'aquesta mena tant a Menorca com a Mallorca i Eivissa. Nosaltres n'hem recollit únicament a Sóller, on és la resposta majoritària. Aquesta col·locació de l'accent es pot deure a l'analogia: es pren el masculí [kəntə́] i [dɔrmil] com a forma base i en la formació de [kəntə́lə] i [dɔrmilə] es manté la força de veu a la mateixa posició on es troba en la combinació amb el clític masculí.⁸

2.1.11. El pronom *los* (acusatiu)

El clític acusatiu *los* l'hem enquestat en quatre contextos. Per a una major claredat expositiva, presentem les dades en dues taules: una amb el clític darrere dos imperatius acabats en vocal i una amb el pronom darrere dos imperatius acabats en consonant.

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Avisa'ls	[əvizə́ləs]	Tots els informants d'Inca i Lloseta	Totes
	[əvizə́lús]	4 informants de Sóller	Totes
	[əvizə́lus]	3 informants de Sóller	Adults i vell
	[əvizə́ləs]	2 informants de Sóller	Joves
	[əvizə́lzə]	1 informant de Sóller ⁹	Vell
Canvia'ls	[kənvialós]	8 informants d'Inca	Totes
	[kənvialós]	8 informants de Lloseta	Totes
	[kənvialús]	4 informants de Sóller	Totes
	[kənvialús]	3 informants de Sóller	Adults i vell
	[kənvialés]	1 informant de Sóller	Jove
	[kənvialzə]	1 informant d'Inca	Jove
	[kənvialzə]	1 informant de Sóller	Vell
[kənvialzé]	1 informant de Lloseta	Jove	

8. Per a més informació sobre aquesta qüestió, podeu consultar l'article de Torres-Tamarit i Pons-Moll (2019).

9. Les respostes amb vocal paragògica de l'informant vell de Sóller, en els apartats següents, sempre són de la mateixa persona.

En [əvizə́lós], [əvizə́lus], [kənvialós] i [kənvialús], respostes majoritàries, trobem el pronom en la forma plena i accentuat. Les formes [əvizə́lus] i [kənvialús], realitzacions de Sóller, també presenten el clític en la forma plena, però l'accent fonètic es troba sobre la penúltima síl·laba, fet que s'explica per l'analogia a partir del masculí singular, de manera paral·lela al que hem vist a §2.1.10. En canvi, [əvizə́ls] i [kənvialós] corresponen a la unió de l'imperatiu amb l'enclític en forma reduïda i amb l'accent situat sobre l'última vocal possible. Finalment, les produccions [əvizə́lzə́], [kənvialə́zə́] i [kənvialə́zé] s'expliquen per la combinació de l'imperatiu amb el clític reduït, seguit d'una vocal paragògica, neutra o *e* oberta depenent de la localitat, que rep l'accent ja que és l'última de la seqüència.

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Empeny-los	[əmpəɲə́lós]	8 informants d'Inca	Totes
		Tots els informants de Lloseta	Totes
	[əmpəɲə́lus]	3 informants de Sóller	Totes
	[əmpəɲj́lós]	1 informant d'Inca	Jove
	[əmpəɲə́lus]	3 informants de Sóller	Adults i vell
	[əmpəɲə́ls]	1 informant d'Inca	Jove
	[əmpəɲə́lzə́]	1 informant de Sóller	Vell
	[əmpəɲə́lzé]	1 informant de Lloseta	Jove
[əmpəɲj́lus]	2 informants de Sóller	Joves	
Adorm-los	[dormilós]	Tots els informants d'Inca	Totes
		3 informants de Lloseta	Jove i vells
	[dormilós]	6 informants de Lloseta	Totes
	[dormilús]	1 informant de Sóller	Adult
	[dormilus]	6 informants de Sóller	Totes
	[dormils]	1 informant de Sóller	Jove
	[dormilzə́]	1 informant de Sóller	Vell

Amb l'imperatiu de la segona conjugació hem obtingut nou produccions diferents. En les dues primeres respostes, veiem que s'ha inserit la vocal temàtica a l'imperatiu i que el pronom, en la forma plena, ha rebut l'accent fonètic. La tercera resposta és igual a les dues anteriors, amb la diferència de la falta de vocal temàtica. D'altra banda, a la resposta [əmpəɲə́lus] observem que l'accent no se situa sobre el pronom, sinó sobre la penúltima síl·laba: ens trobem davant un cas de desplaçament per analogia, prenent

com a base la seqüència [əmpəɾə́]. Contràriament, en [əmpəɾə́s] l'enclític presenta la forma reduïda, recolzada sobre la vocal temàtica inserida, que absorbeix l'accent. Seguidament, en [əmpəɾə́lʒ] i [əmpəɾə́lʒé] ens trobem amb la mateixa seqüència que en el cas anterior, però amb una vocal paragògica que esdevé tònica. Finalment la realització [əmpə́jnlus] no presenta trasllat accentual, possiblement per influència de l'estàndard.

L'última combinació amb aquest clític és la realitzada amb un verb de la tercera conjugació: *adorm-los*. En les produccions [dormilós], [durmilós] i [durmilús] trobem l'imperatiu seguit de la vocal temàtica i el clític en forma plena que absorbeix l'accent. Tot seguit, [durmilús] torna a ser una realització amb la posició de l'accent per analogia amb la forma base [durmíl]. En canvi, la realització [durmíls] presenta el clític en forma reduïda, de manera que l'accent se situa sobre la vocal temàtica. Per acabar, [durmilzə́] és una forma amb paragoge que esdevé tònica.

2.1.12. El pronom *les*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Canvia-les	[kəɳviə́ləs]	Tots els informants d'Inca	Totes
		6 informants de Sóller	Totes
	[kəɳviə́lés]	Tots els informants de Lloseta	Totes
	[kəɳviə́ləs]	3 informants de Sóller	Totes
	[kəɳviə́lʒə]	1 informant de Sóller	Vell
Serveix-les	[səɾviə́s]	Tots els informants d'Inca	Totes
		5 informants de Sóller	Totes
	[səɾviə́lés]	Tots els informants de Lloseta	Totes
	[səɾviə́s]	2 informants de Sóller	Jove i adult
	[səɾviə́lʒə]	1 informant de Sóller	Vell
	[səɾvə́ʒləs]	2 informants de Sóller	Joves

Aquest pronom l'hem enquestat amb *canvia* i *serveix*. Les respostes [kəɳviə́ləs] i [kəɳviə́lés], que es diferencien pel timbre de la vocal tònica, són iguals: forma verbal seguida del pronom accentuat. El cas de [kəɳviə́ləs], però, ja no és així, sinó que la intensitat de veu s'ubica sobre la penúltima síl·laba. Com ja hem vist a §2.1.10 i 2.1.11, es tracta d'un cas d'analogia. En la realització [kəɳviə́lʒə], l'accent també es troba aquí mateix, però en aquest cas el pronom no és el que esperariem (*les*), sinó que s'hi amaga el de masculí reduït (*ls*) amb una paragoge. Per tant, s'esdevé una pèrdua de contrast entre gèneres, ja que aquesta forma tant podria designar-ne un com l'altre.

Analitzant les formes amb el verb *servir*, en [sərvilós] i [sərvilés] tenim l'imperatiu sense l'increment incoatiu (en el seu lloc hi ha la vocal temàtica), seguit de l'enclític accentuat. En [sərvilós] l'estructura torna a ser la mateixa, però amb l'accent sobre la penúltima síl·laba, per analogia amb la forma base, tal com ocorre també a [sərvílzə], tot i que aquí el pronom és el masculí reduït (*ls*) i s'introdueix una vocal paragògica. Finalment, la realització [sərvóʒləs], donada per dos informants joves de Sóller, probablement és una interferència de l'estàndard, ja que no trobem la vocal temàtica, sinó l'increment incoatiu, i l'accent no s'ha desplaçat. Un d'ells també va emetre la resposta [sərvilós].

2.1.13. El pronom *los* (datiu)

El clític datiu *los* l'hem enquestat en quatre contextos, igual que el clític acusatiu (§2.1.11). Presentem les dades de la mateixa manera en dues taules.

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Pensa'ls	[pənsəlós]	7 informants d'Inca	Totes
		6 informants de Lloseta	Adults i vells
	[pənsəlús]	1 informant de Sóller	Totes
	[pənsəls]	1 informant d'Inca	Jove
		1 informant de Sóller	Jove
	[pənsəlzé]	1 informant de Lloseta	Jove
	[pənsəlzi]	2 informants d'Inca	Joves
		1 informant de Lloseta	Jove
[pənsəlís]	4 informants de Sóller	Joves i adults	
	[puʒəlós]	4 informants d'Inca	Adult i vells
[puʒəlús]		5 informants de Lloseta	Adults i vells
	[puʒəlú]	2 informants de Sóller	Adult i vell
[puʒəlzé]		1 informants de Lloseta	Jove
	[puʒəlzi]	3 informants d'Inca	Joves
[puʒəluzi]		3 informants de Lloseta	Joves i adult
	[puʒəluzi]	1 informant de Sóller	Adult
[puʒəlís]		2 informants d'Inca	Adults
	[puʒəlís]	4 informants de Sóller	Joves i adults

Les formes [pənsəlós], [puʒəlós] i [pənsəlús], [puʒəlús] s'expliquen fàcilment: imperatiu seguit del pronom en forma plena accentuat. Cal remarcar que aquests casos

presenten el pronom antic *los*. En la següent producció, [pənsəls], també hi advertim el clíctic tradicional, però en aquest cas reduït a *ls*, per la qual cosa l'accent recau sobre l'última vocal possible, la temàtica. En [pənsəlzé] i [puzəlzé] tornem a trobar la forma reduïda, però amb la inserció d'una vocal paragògica que rep l'accent. A partir de les combinacions que comentarem a continuació, però, ja hem perdut la forma antiga del pronom, que ara compta amb una *i*, actualment explicada com a marca de datiu: s'interpreta que la /l/ és el morf de tercera persona, la /z/, la marca de plural, i la /i/, el morf de datiu (Bonet 2008 [2002], p. 959). Així doncs, el parell [pənsəlzi], [puzəlzi] presenta l'ordre de morfs que acabem d'explicar, amb el desplaçament accentual sobre l'última vocal. A la forma [puzəluzi] tenim la forma plena del pronom antic, a la qual s'ha afegit la marca de datiu. Finalment, [pənsəlís] i [puzəlís] presenten l'ordre dels morfs capgirat. Aquesta forma podria haver-se generat com a plural analògic del singular *li*, tal com s'explica a l'entrada *lis* del DCVB.

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Promet-los	[promətəłós]	5 informants d'Inca	Totes
		5 informants d'Inca	Adults i vells
	[prumətəłús]	1 informant de Sóller	Adult
	[proməllós]	1 informant d'Inca	Jove
	[prumətəłs]	1 informant de Sóller	Jove
	[promətəłzi]	1 informant d'Inca	Jove
		3 informants de Lloseta	Joves i adult
	[prumətəłzi]	3 informants de Sóller	Jove i vells
	[prumətəłuzi]	2 informants de Sóller	Adult i vell
	[promətəłís]	2 informants d'Inca	Adult i vell
		1 informant de Lloseta	Jove
	[prumətəłís]	3 informants de Sóller	Jove i adults
Serveix-los	[sərvilós]	7 informants d'Inca	Totes
		8 informants de Lloseta	Totes
	[sərvilús]	2 informants de Sóller	Adult i vell
	[sərvíls]	1 informant de Sóller	Jove
	[sərvilzə]	1 informant de Sóller	Vell

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Serveix-los	[sərvilzi]	2 informants d'Inca	Joves
		2 informants de Lloseta	Joves
		1 informant de Sóller	Vell
	[sərvilís]	3 informants de Sóller	Jove i adults

La combinació amb l'imperatiu *promet*, de la segona conjugació, ha generat nou respostes diferents. Les formes [promətəlós] i [prumətəlús] són idèntiques, llevat del timbre de les vocals: ens trobem davant de la forma verbal seguida de la vocal temàtica de la segona conjugació més el clític antic en forma plena, que absorbeix l'accent. En la combinació [proməllós], però, no s'insereix la vocal temàtica, per la qual cosa es produeix una assimilació consonàntica, com és típic en mallorquí: l'oclusiva dental sorda, que està en posició implosiva, passa a realitzar-se igual que la consonant següent, en aquest cas una lateral alveolar, per la qual cosa obtenim una *l* geminada. En canvi, a la realització [prumətəls] sí que hi ha la vocal temàtica, que rep l'accent, però aquí el clític apareix en la forma reduïda. Les combinacions que descrivim a continuació ja presenten la marca de datiu /i/: en [promətəlzi] i [prumətəlzi] tenim l'imperatiu seguit de la vocal temàtica i els morfemes en l'ordre habitual (tercera persona, plural i datiu). A [prumətəluzi] tornem a trobar el mateix que a [puʒəluzi]: forma plena del clític amb marca de datiu. En canvi, a [promətəlis] i [prumətəlis] el clític presenta la forma *lis*.

Finalment, de combinar el pronom amb l'imperatiu de *servir* hem obtingut sis respostes. Les dues primeres, [sərvilós] i [sərvilús] presenten la mateixa estructura: imperatiu sense increment incoatiu, sinó vocal temàtica, seguit del pronom en forma plena, que rep l'accent. En la forma [sərvils], en canvi, hi descobrim el clític en forma reduïda, raó per la qual la força de veu recau sobre la vocal temàtica. En [sərvilzə] també trobem la forma reduïda, però en aquest cas s'introdueix una vocal paragògica, que passa a rebre l'accent. Ja per acabar, les formes [sərvilzi] i [sərvilís] presenten la marca de datiu /i/.

2.2. Anàlisi i descripció de les combinacions de pronoms

Per a la combinació de pronoms, hem optat per enquestar les construccions amb què Moll (1990 [1980], p. 87) exemplificava el manteniment de l'ordre medieval dels clítics que corresponen al complement directe i al complement indirecte: «el me posen (=me'l posen), dona-los-me (=dona-me'ls), treu-la't (=treu-te-la), envia-les-me (=envia-melles)». Per seguir la tònica de la resta del qüestionari, hem convertit la primera combinació en un imperatiu.

2.2.1. La combinació *lo+me*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Posa-me'l	[pozəlmə́]	5 informants d'Inca	Totes
	[pozəlmé]	3 informants de Lloseta	Adults i vell
	[pozəmə́]	1 informant d'Inca	Jove
	[pozəmé]	1 informant de Lloseta	Jove
	[puzəmə́]	8 informants de Sóller	Totes
	[pozəmə́lɔ]	2 informants de Lloseta	Jove i vell
	[pozəmə́]	5 informants d'Inca	Totes
		2 informants de Lloseta	Jove i adult
	[puzəmə́]	1 informant de Sóller	Adult
[pozəlmó]	2 informants de Lloseta	Adult i vell	

Així doncs, per a la primera combinació hem obtingut nou respostes. Les formes [pozəlmə́] i [pozəlmé] corresponen a l'imperatiu seguit del pronom acusatiu en la forma reduïda, ja que es recolza sobre la vocal final del verb, i el de datiu, en la forma plena, que absorbeix l'accent, ja que generalment tendeix a moure's cap a l'última síl·laba possible. Per tant, en aquestes respostes es manté l'ordre medieval d'acusatiu seguit de datiu. D'altra banda, també hem recollit combinacions amb l'ordre més estès pels dialectes catalans, és a dir, clíctic datiu seguit d'acusatiu: [pozəmə́], [pozəmé] i [puzəmə́] (totes amb desplaçament accentual). La forma [pozəmə́lɔ] segueix la mateixa estructura que els casos anteriors, amb la diferència que el pronom acusatiu –que es converteix en la síl·laba tònica– es presenta en la forma plena. Tot seguit observem que a [pozəmə́] i [puzəmə́] el clíctic acusatiu determinat s'ha convertit en el neutre, amb el qual possiblement es confon, com ja hem explicat a §2.1.9, per la qual cosa no podem comprovar el manteniment de l'ordre medieval. Finalment, hem deixat en darrer lloc la combinació [pozəlmó], que tot i que conserva l'ordre medieval presenta una particularitat, i és que s'ha produït un creuament entre les formes [pozəlmé] i [pozəmə́], respostes recollides al mateix poble.

2.2.2. La combinació *los+me*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Dona-me'ls	[donəlzəmə́]	2 informants d'Inca	Adult i vell
	[donəlzəmé]	2 informants de Lloseta	Jove i adult
	[donələrmə́]	3 informants d'Inca	Joves i vell

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Dona-me'ls	[donə̀lərmé]	2 informants de Lloseta	Vells
	[donə̀lərmés]	1 informant de Lloseta	Adult
	[donə̀máls]	1 informant d'Inca	Jove
		1 informant de Sóller	Vell
	[donə̀méls]	1 informant de Lloseta	Jove
	[dunə̀máls]	4 informants de Sóller	Joves i adults
	[dunə̀mə̀lzə́]	1 informant de Sóller	Vell
	[donə̀mə̀lós]	1 informant d'Inca	Jove
		4 informants de Lloseta	Joves i vell
	[dunə̀məlús]	2 informants de Sóller	Jove i adult
	[dunə̀məlús]	3 informants de Sóller	Totes
[donə̀mó]	3 informants d'Inca	Adults i vell	

Enquestant per la combinació *dona+los+me*, hem obtingut catorze realitzacions diferents, una variació bastant significativa. Les formes [donə̀lzə̀má] i [donə̀lzə̀mé], segueixen l'estructura d'imperatiu seguit del pronom acusatiu en forma reduïda, més una vocal de suport [ə] i el pronom datiu accentuat. En canvi, en les combinacions [donə̀lərmá] i [donə̀lərmé], tot i que també es respecta l'ordre medieval, el clíctic acusatiu masculí ha canviat pel de femení *les*. Tal com han exposat diferents estudiosos, entre ells Veny (1993 [1978], p. 93), aquesta modificació no és estranya, ja que tant *los*, *les* com [ə̀lzə] es poden referir al masculí. Això podria explicar, de retruc, que tinguem el cas contrari: el pronom *los* en terreny del femení, com trobàvem a [kə̀nviə̀lzə] (= *canvia-les*) a §2.1.12. Observem, també, que a causa del contacte consonàntic entre la /z/ i la /m/, s'ha produït el fenomen del rotacisme: la /z/ ha esdevingut una bategant. La següent forma, [donə̀lərmés], és pràcticament idèntica. L'única diferència és que s'ha reduplicat la /z/ de plural: tant apareix al clíctic acusatiu com al datiu.

Després d'explicar les realitzacions amb l'ordre medieval, majoritàries a Inca i Lloseta, passem a analitzar la resta. Les combinacions [donə̀máls], [donə̀méls] i [dunə̀máls] segueixen la disposició d'imperatiu, pronom datiu (en forma plena) i pronom acusatiu (en forma reduïda) amb moviment de l'accent a l'última vocal possible. La forma [dunə̀mə̀lzə́] adopta la mateixa estructura que les anteriors i, a més, s'hi afegeix una vocal paragògica. Seguidament, [donə̀mə̀lós], [dunə̀məlús] i [dunə̀məlús] també mantenen la mateixa estructura de clíctic datiu més acusatiu, però aquest últim ara es mostra en la forma plena. L'última realització d'aquestes tres no presenta l'accent sobre el darrer pronom, sinó sobre el penúltim, per analogia amb la forma base [dunə̀məl]. En darrer lloc, [donə̀mó] demostra el mateix que [pozə̀mó] a §2.2.1: el clíctic acusatiu determinat

ha passat a neutre, en aquest cas també en el plural. Per tant, es perd la marca tant de gènere com de nombre.

2.2.3. La combinació *la+te*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Treu-te-la	[trəwlətə]	5 informants d'Inca	Totes
	[trɛwlətə]	2 informants de Sóller	Vells
	[trɛwlətə́]	2 informants d'Inca	Adult i vell
	[trəwlətɛ́]	6 informants de Lloseta	Totes
	[trəwtəlɔ́]	1 informant d'Inca	Jove
	[trɛwtəlɔ́]	3 informants de Sóller	Joves i adult
	[trəwtəlɛ́]	3 informants de Lloseta	Joves i adult
	[trɛwtəlɔ́]	4 informants de Sóller	Totes

Tot i que comptem fins a vuit respostes diferents, en realitat totes es redueixen a dues estructures: les quatre primeres corresponen a *treu-la-te* i les quatre darreres a *treu-te-la*. Les úniques diferències es deuen al timbre de les vocals i a la posició de la força de veu. En cas que trobem una [ɛ] o [e] en posició àtona, es tracta d'un accent secundari. D'altra banda en la realització [trɛwtəlɔ́] l'accent no s'ubica sobre l'última síl·laba, sinó sobre la penúltima per analogia amb [trɛwtəl].

2.2.4. La combinació *les+me*

Combinació	Respostes	Nombre d'informants i procedència	Franja d'edat
Envia-me-les	[ənvialərmə́]	5 informants d'Inca	Totes
	[ənvialərmɛ́]	1 informant de Lloseta	Vell
	[ənvialərmɛ́s]	5 informants de Lloseta	Totes
	[ənvialzəmə́]	2 informants d'Inca	Adult i vell
		1 informant de Sóller	Vell
	[ənvialzəmɛ́]	1 informant de Lloseta	Adult
	[ənviamələ́s]	2 informants d'Inca	Jove i adult
		3 informants de Sóller	Joves i adult
	[ənviamələ́s]	3 informants de Lloseta	Joves
	[ənviamələ́s]	4 informants de Sóller	Totes
[ənviamlɔ́s]	1 informant de Sóller	Vell	

Les respostes [ənvialərmə] i [ənvialərmé] responen a la unió de l'imperatiu, el pronom acusatiu i el datiu (ambdós en la forma plena), amb el desplaçament accentual corresponent. Com que hi ha un contacte consonàntic entre la /z/ i la /m/, tornem a trobar el rotacisme de la /z/ (cf. §2.2.2). La forma que segueix, [ənvialərmés], presenta el mateix ordre, però amb la inserció del morf de plural també darrere el pronom datiu, de manera que passa a estar doblement marcat. Tot seguit, veiem que a [ənvialzəmá] i [ənvialzəmé] l'ordre medieval es manté, però amb la diferència que el primer pronom, és a dir, el de tercera persona plural femení acusatiu, s'expressa com si fos masculí en la forma reduïda [lz]. Així doncs, tornem a trobar el clític masculí en el lloc del femení, com ja comentàvem a §2.2.2. Després del clític acusatiu hi va una vocal de suport, seguida del pronom datiu accentuat.

Si fins aquí hem observat l'ordre acusatiu més datiu, ara el trobem a l'inrevés. Les construccions [ənviamólés], [ənviamólés] i [ənviamólés] es realitzen amb les formes plenes dels pronoms, mentre que l'última, [ənviamólés], presenta el datiu en la forma reduïda. L'accent en totes recau sobre l'última síl·laba, a excepció de [ənviamólés], en què es troba a la penúltima per analogia amb [ənviamól].

3. Comparació entre pobles i abstracció

Deixant de banda les diferències del timbre de les vocals, el poble que es distancia més dels altres dos és Sóller: no només per la reducció vocàlica, que com diem ara no la tenim en compte, sinó per la ubicació de l'accent en les respostes que hem obtingut. Generalment s'ha dit que en mallorquí el pronom feble absorbeix la força de veu en la combinació de verb seguit d'enclític, de manera que esdevé oxítone. No obstant això, Alcover (1916, p.27), un dels primers que comentava l'existència d'aquest fenomen, ja avisava d'una altra col·locació de l'accent en algunes combinacions: ens referim al trasllat sobre la penúltima síl·laba, que hem trobat en les respostes de gairebé tots els informants sollerics. A part d'això, també ha estat en aquest poble on hem trobat més respostes interferides per l'estàndard, sobretot de joves, en les quals no s'aplica el desplaçament accentual que estem estudiant.

Les altres diferències que hem localitzat entre els pobles tenen més a veure amb aspectes relacionats addicionalment amb el nostre objecte d'estudi, com és la utilització dels pronoms febles en forma reduïda o plena, la forma que adopta el datiu plural o l'ordre dels clítics en les combinacions.

Començant per la inserció o no de la vocal temàtica entre els imperatius de segona i tercera conjugacions i els enclítics, el més corrent és que la vocal s'insereixi sempre: l'imperatiu de la primera conjugació ja la porta *per se*, mentre que en els verbs de les altres conjugacions s'ha d'introduir. Aquest ha estat el comportament general de les diferents respostes obtingudes, a excepció únicament dels informants joves d'Inca i

Sóller: alguns d'ells no inclouen aquesta vocal temàtica en els imperatius de la segona conjugació, per la qual cosa l'enclític de vegades es veu obligat a canviar la forma comunament estesa. Hem dit que els pronoms singulars i el partitiu *ne* apareixen reduïts, i l'adverbial *hi* i el neutre *ho* com a glides, però, si no tenen vocal sobre la qual recolzar-se, els clítics necessàriament apareixen en la forma plena: és el que passa per exemple a *promet-me* [proməmmó] i *empeny-ne* [əmpəjnó].

Respecte a la forma del clític de datiu plural, els vells d'Inca i Lloseta sempre utilitzen el pronom *los*, a diferència dels de Sóller, que també han fet servir [lzi] i [luzi]. Pel que fa als adults d'Inca i Lloseta, generalment mantenen *los*, mentre que els de Sóller fan servir habitualment *lis*. Finalment, la variació entre els joves és general a totes les localitats: *los*, [lzi] i *lis*.

Quant a l'ordre en les combinacions de pronoms, els vells d'Inca i Lloseta conserven l'ordre medieval en totes les construccions. En canvi, els de Sóller ja l'han perdut en gran mesura: només sis de les quinze combinacions enquestades presenten l'ordre acusatiu seguit de datiu. Pel que fa als adults, tots els d'Inca i Lloseta també mantenen l'ordre medieval, mentre que els de Sóller ja l'han substituït completament per l'ordre datiu seguit d'acusatiu. Finalment, alguns joves d'Inca i Lloseta conserven el medieval i altres ja han adoptat l'estès per la resta de dialectes. A Sóller ja no hi ha cap jove que mantingui l'ordre medieval.

A partir de les respostes de tots els informants, podem mirar d'establir el que seria el paradigma general de les formes simples a tota l'illa, atès que, com hem vist, les diferències són mínimes. Optem per no generalitzar les combinacions de pronoms, ja que és gairebé impossible: si bé és cert que habitualment a Inca i a Lloseta es conserva l'ordre medieval, els informants realitzen els clítics de manera diferent.

Transcrivim les formes a partir del sistema tònic de vuit vocals i deixem de banda la reducció vocàlica a [u], només present a Sóller, atès que el nostre objectiu és fer una abstracció aplicable a la resta de pobles mallorquins. A més, Sóller ha estat l'única població on l'accent s'ha situat a la penúltima síl·laba en algunes construccions, per la qual cosa agafem la pràctica més estesa, que és traslladar-lo a l'última síl·laba possible.

Pronom	Combinació imperatiu+pronom	Forma subjacent ¹⁰
me	[kəntóm], [promətóm]	/kánt+a#m/, /promót+ə#m/

10. Presentem l'estructura fonològica tenint en compte com eren les formes històricament i com són avui en els diferents dialectes. Tractem la desinència d'imperatiu de la primera conjugació com a vocal temàtica, així com les de les altres conjugacions. Així mateix, resollem el timbre de les neutes àtones gràcies a la comparació interdialectal. Pel que fa a la forma plena dels pronoms *me*, *te* i *ne*, hem optat per no establir un límit entre el morf *m*, per exemple, i la *e*, avui considerada una paragoge, ja que històricament no ho és, sinó que simplement la vocal deixa de caure. Si postuléssim que ho és, no s'explicaria, per exemple, la forma *treu-la-te*, ja que *treu-la't* seria perfectament síllabificable i no necessitaria cap vocal. En canvi, a *lo*, *la*, *li*, *mos*, *vos*, *los* i *les* sí que establim límit entre els diferents morfoms, ja que cada element té valor morfològic.

Pronom	Combinació imperatiu+pronon	Forma subjacent ¹⁰
te	[kənvíət], [dormít]	/kanví+a#t/, /dórm+i#t/
lo	[əvizəl], [puʒəl], [sərvíl]	/avíz+a#l/, /púʒ+a#l/, /sérv+i#l/
la	[kəntələ], [dormilə]	/kánt+a#l+a/, /dórm+i#l+a/
li	[kəntəlí], [promətəlí]	/kánt+a#l+i/, /promət+ə#l+i/
mos	[əvizəmós], [əmpəʁəmós]	/avíz+a#m+o+z/, /enpəʁ+ə#m+o+z/
vos	[sərvíwvós]	/sérv+í+w#v+o+z/
los (acusatiu)	[əvizələs], [əmpəʁələs], [kənvíələs], [dormiləs]	/avíz+a#l+o+z/, /enpəʁ+ə#l+o+z/, /kanví+a#l+o+z/, /dórm+i#l+o+z/
les	[kənvíələs], [sərviləs]	/kanví+a#l+a+z/, /sérv+i#l+a+z/
los (datiu)	[pənsələs], [promətələs], [puʒələs], [sərviləs]	/pəns+a#l+o+z/, /promət+ə#l+o+z/, /púʒ+a#l+o+z/, /sérv+i#l+o+z/
ne	[pənsən], [əmpəʁən]	/pəns+a#n/, /enpəʁ+ə#n/
hi	[pənsəj], [vezí]	/pəns+a#i/, /vé+z#i/
ho	[puʒəw], [promətəw]	/púʒ+a#o/, /promət+ə#o/

4. Conclusions

El fenomen que hem analitzat és viu en tots els parlants mallorquins que hem enquestat. En una pronúncia estàndard en modalitat central, l'accent se situa sobre l'arrel verbal, atès que els clítics es troben en una posició desaccentuada (d'aquí el nom de pronoms febles) i, a més, la forma que adopten està molt delimitada per la conjugació del verb al qual s'adjunten. Com se sap, si l'imperatiu singular acaba en vocal –és a dir, és de

la primera conjugació— el clític pren la forma reduïda o semiconsonàntica ja que pot recolzar-se sobre aquest element vocàlic: *canta'm* [kántəm], *canta't* [kántət], *canta'l* [kántəl], *canta'ns* [kántəns], *canta'ls* [kántəls], *canta'n* [kántən], *canta-hi* [kántəj], *canta-ho* [kántəw]. En canvi, els imperatius de la segona i tercera conjugacions, com que acaben en consonant, van seguits del pronom en la forma plena o vocàlica: *empeny-me* [əmpéjmə], *adorm-te* [ədórmətə], *serveix-lo* [sərvézlu], *adorm-nos* [ədórmnos], *empeny-los* [əmpéjlus], *adorm-ne* [ədórmnə], *serveix-hi* [sərvézi], *empeny-ho* [əmpéju].¹¹ Aquest últim comportament és el mateix que tenen els imperatius plurals en la llengua estàndard i també generalment en la llengua dialectal, inclòs el mallorquí: com que acaben en una semiconsonant, els pronoms no s'hi poden repenjar, raó per la qual apareixen en la forma plena.

Aquest comportament de les formes estàndard, però, no funciona en mallorquí: quan els imperatius van seguits de clítics, acaben en vocal, siguin de la conjugació que siguin. Els de la primera ja la porten etimològicament, però els de la segona i els de la tercera, no: la solució és inserir la vocal temàtica. En els verbs de la segona conjugació trobem una /ə/ entre l'arrel i el clític, mentre que en els de la tercera identifiquem una /i/. Hem de remarcar que en els verbs de la IIIa no és que la vocal s'introdueixi darrere l'increment temàtic (que actualment hom l'entén com el morf de conjugació), sinó que aquest no apareix i en lloc seu trobem la vocal temàtica.

Posteriorment, un cop tenim l'arrel seguida de la vocal, cal veure quin tipus de pronom s'hi ha d'adjuntar. Els singulars *me*, *te*, *lo* i el partitiu *ne* es presenten en la forma reduïda, i l'adverbial *hi* i el neutre *ho*, com a semivocals: aleshores s'uneixen a la vocal com a coda. D'altra banda, els plurals *mos*, *vos* i *los* funcionen amb la forma plena. Els clítics *la*, *les* i *li* sempre es mostren així: no poden tenir altra forma que no sigui aquesta, ja que les vocals /a/ i /i/ tenen valor morfològic de femení i datiu, respectivament. Quant al pronom de datiu plural a Mallorca, generalment es conserva l'antic *los*, que funciona exactament igual que el d'acusatiu. Aleshores, units ja tots els elements de la combinació (arrel + vocal temàtica + pronom), es produeix la reducció vocàlica i posteriorment el desplaçament de l'accent, el qual se situa sobre l'última vocal possible. En cas que els pronoms es trobin en la forma reduïda (es presenten com a consonants) o en la forma gradual (s'han convertit en semivocals), la força de veu, evidentment, no pot recaure sobre el pronom, ja que no presenta cap vocal, sinó que s'ubica sobre la temàtica. Ara bé, si el clític es manifesta en la forma plena o vocàlica, sí que compta amb una vocal que pot funcionar com a nucli sil·làbic: llavors l'accent es col·loca pròpiament sobre el pronom.

Aquest és el comportament general del fenomen del desplaçament accentual. A Sóller, però, hem vist un cas curiós: en contra del que acabem de dir —que la força de veu sempre

11. Som conscients que són les formes de l'estàndard central, no les dialectals.

cerca situar-se en l'última síl·laba possible i, per tant, les combinacions són agudes–, en aquest poble mallorquí algunes construccions són planes. I no és per influència de l'estàndard, ja que l'accent no va sobre l'arrel verbal. Aquestes combinacions concretes són les que tenen una forma paral·lela amb el pronom masculí *lo*: és a dir, els clítics *los*, *la* i *les*. Per un fenomen d'analogia, l'accent es conserva allà mateix on es col·loca en la construcció amb el pronom *lo*, en la qual, com que el clític es presenta reduït, se situa sobre la vocal temàtica. És per aquest motiu que en aquestes combinacions l'accent no el trobem damunt els pronoms (que apareixen sempre en la forma plena). Sabem que aquest fenomen actua a Menorca i en altres pobles de Mallorca, raó per la qual seria interessant ampliar l'enquesta a altres municipis per veure'n l'aplicació.

Finalment, a partir del qüestionari també hem pogut saber si a Mallorca encara es conserva l'ordre medieval en les combinacions de pronoms: mentre que els més majors i els adults el mantenen, els joves ja comencen a perdre'l, atès que en les seves respostes conviuen tant l'ordre d'acusatiu seguit de datiu com a l'inrevés. Únicament a Sóller, que com veiem és un poble propens a les innovacions, l'ordre medieval gairebé ja ha desaparegut, fins i tot entre els parlants d'edat més avançada. Aquestes combinacions, però, no només ens han servit per apreciar l'ordre de col·locació dels pronoms, sinó també per veure que el desplaçament accentual també hi opera.

Bibliografia

A. M. ALCOVER, 1916: «Els afixes pronominals davant i darrera el verb», *BDLLC*, núm. IX, p. 15-47.

A. M. ALCOVER, F. de B. MOLL, 1930-1962: *Diccionari català-valencià-balear*, 10 vols., Palma: Moll.

A. M. BADIA I MARGARIT, 1981 [1951]: *Gramàtica històrica catalana*, València: Tres i Quatre.

G. BIBILONI, 2010: «Que els pronoms febles continuïn febles», <http://www.bibiloni.cat/ambbonesparaules/pronoms_febles.html>[Consultat el 5-9-2018].

E. BONET, 2008 [2002]: «Cliticització», dins J. SOLÀ *et al.* (ed.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries, vol. I, p. 933-989.

J. COLOMINA I CASTANYER, 1999: *Dialectologia catalana. Introducció i guia bibliogràfica*, Alacant: Universitat d'Alacant.

J. COLOMINA I CASTANYER, 2008: «Paradigmes flectius de les altres classes nominals», dins J. SOLÀ *et al.* (ed.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries, [2002], vol. I, p. 535-582.

J. COROMINES, 1974: *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona: Club Editor, [1971].

P. FABRA, 1906: «Les *e* toniques du catalan», *Revue Hispanique*, tom 15, núm. 47-48, p. 9-23.

M. R. LLORET, J. VIAPLANA, 1996: «Els clítics pronominals singulars del català oriental: una aproximació interdialectal», dins *Miscel·lània Germà Colón*, núm. 5, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 273-309.

V. DE MELCHOR, 1996: «Cronologia dels canvis en els pronoms clítics del català rossellonès», dins *Miscel·lània Germà Colón*, núm. 5, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 259-272.

F. de B. MOLL, 1934: «Transcripció de cançons populars amb notes sobre fonètica sintàctica», *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura*, 7, p. 9-39.

F. de B. MOLL, 1991 [1952]: *Gramàtica històrica catalana*, València: Universitat de València.

F. de B. MOLL, 1975 [1968]: *Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears*, Palma: Moll.

F. de B. MOLL, 1990 [1980]: *El parlar de Mallorca*, Palma: Moll.

D. RECASENS, 1998: «Factors històrics d'algunes característiques fonètiques i fonològiques del mallorquí», dins J. MASSOT I MUNTANER (ed.), *Estudis de llengua i literatura en honor de Joan Veny*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, vol. 2, p. 541-558.

F. TORRES-TAMARIT, C. PONS-MOLL, 2019: «Enclitic-induced stress shift in Catalan», *Journal of Linguistics*, núm. 55 (2), p. 407-444.

J. VENY, 1993 [1978]: *Els parlars catalans*, Palma: Moll.

J. VENY, M. MASSANELL, 2015: *Dialectologia catalana. Aproximació pràctica als parlars catalans*, Barcelona, Alacant, València: Universitat de Barcelona - Universitat d'Alacant - Universitat de València.